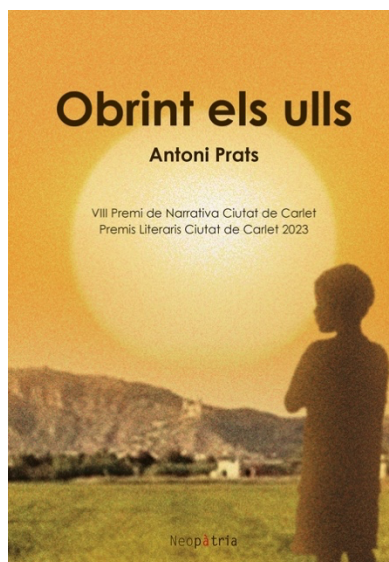

Qui obri els ulls mai els torna a tancar

Autoria: Antoni Prats
Títol: *Obrint els ulls*
Editorial: Neopàtria, Carlet, 2023
144 pàgines

En novembre de 2023 s'atorgaren els Premis Ciutat de Carlet en un esdeveniment organitzat per l'Ajuntament de Carlet i Neopàtria, editorial encarregada de l'edició de les obres premiades. Es tractava de la vuitena edició d'uns premis que, any rere any, guanyen notorietat dins del panorama de les nostres lletres. El llibre del qual parlarem ací fou guardonat en el Premi de Narrativa d'aquest certamen amb un jurat format per Manel Alonso, Maria Rosa Diranzo i Vicent Penya. El seu autor, Antoni Prats, poeta veterà nat a Sueca el 1946, va ser un dels fundadors de la revista *L'Aiguadolç* allà per l'any 85. A més de les seues nombroses ressenyes, Prats és conegut per obres com ara *Salvador Espriu i la fidelitat als orígens* (2013) o *El nom i la cosa* (2018), un recull d'algunes de les seues columnes periodístiques. Així mateix, en *Vora l'Esfinx* (2022) s'apleguen en un sol volum tretze dels seus llibres de poemes.

Obrint els ulls és el títol d'aquesta narració memorística, un títol que fa referència a eixe moment de la nostra infantesa en el qual prenem consciència i el món adquireix una nova dimensió, un nou tarannà més profund i ple de significacions que, fins aleshores, ens havien passat desapercebudes. A aquest procés en què el jovent comença a entendre el món com un ens complex la meua àvia l'anomenava "fer ús de la raó". L'autor retorna al temps on el món es revela complex, però, sobre totes les coses, com un ens diferent del que la societat franquista i ultracatòlica del moment li havia contat. Així, el jove Antoniet, a partir de les contradiccions d'aquesta societat, dubta de la realitat que l'envolta i es qüestiona el món on viu amb la ingenuïtat pròpia d'un infant d'entre vuit i onze anys, que és el període de la seua vida que comprén l'acció.

D'aquesta manera, es narren una sèrie d'episodis al voltant de la infantesa del protagonista per mitjà dels quals podem entreveure un procés de desenvolupament cap a la maduresa i aquella presa de coneixement de què parlàvem abans. En aquests episodis, hi ha quelcom de quadre de costums i quelcom d'obra memorística tot a un temps. I és que l'autor retrata la forma de viure de la societat catòlica dels pobles de València dels anys cinquanta. Estem parlant d'escenaris com ara Sueca, Cullera i el Brosquil, Alzira, Alberic i fins i tot el cap i casal.

Pel que fa als costums d'aquests llocs, el llibre ens aporta bona informació del cultiu de l'arròs i la vida a la marjal:

aquella ocasió era per a mon pare la primera què controlava directament una quadrilla d'homes que amb els peus descalços, els pantalons arromangats i els lloms protegits per una faixa, plantaven en el fang ací i allà ramellets de llavors germinades del manoll que portaven en l'altra mà. Una tasca que, tot i fer-se en primavera, responia literalment a la maledicció bíblica del treball; no tant, és clar, com la sega, durant les calors estivals, entre la picor de les espigues i la dels mosquits, més vius que mai.

També trobem records al voltant de l'educació i el cos de mestres i inclús del cinema, un art que començava a seduir al públic popular valencià amb històries d'amor o d'aventures: "si he de guiar-me pel que encara hui soc capaç de recuperar d'aquell passat tan llunyà, la pel·lícula que més em va impressionar haver vist en aquell cinema va ser una de Tarzan".

D'altra banda, pel que fa a la memòria col·lectiva, encara que inseparablement dels costums de l'època, trobem la presència aclaparadora de la religió i de la moral franquista en tots els àmbits de la societat. El jove protagonista sent aquesta omnipresència molt intensament al si de la seua família i a l'escola: "érem observats pel crucifix, acompanyat llavors, com en totes les escoles espanyoles, pels retrats inseparables del dictador Francisco Franco i de José Antonio, fill també d'un famós dictador". Es tracta d'una moral i una vigilància excessives i opressives on els menuts, conta el narrador, "creixíem atemorits dels nostres impulsos més espontanis i naturals". Ara bé, si és de veres que hi ha un retrat d'aquell temps feixuc, també és veritat –i açò ja ho ha esmentat Manel Alonso– que el narrador no alberga cap rancúnia cap als seus avantpassats. No és una voluntat de denúncia i assenyalament el que mou l'escriptura d'Antoni Prats, sinó la tendresa, la nostàlgia i el record de la seua gent, de la vida i els carrers del seu poble i els contorns quan era menut.

Finalment –no voldria tancar aquesta ressenya sense parlar d'allò que em sembla una troballa molt encertada–, l'ús de la veu i la imaginació del jove narrador suposa una aportació d'ironia al relat que serveix per a despullar les contradiccions socials de vegades i, altres voltes, assenyalava el que de veritat és important:

el iaio requeria sa mare quan se sentia morir i s'oblidava del perdó de les seues culpes esperant la glòria celestial. Això seria més raonable, pensava jo. O és que buscava l'ànima de sa mare com a destí del seu descans etern? Qui sap! La mare com a catau natural de tornada, he arribat a pensar.

Ben al contrari del que transmet aquell tòpic segons el qual, a l'hora de la veritat, qualsevol persona s'entrega a la religió i demana el perdó dels seus pecats a un déu o un altre, el iaio del protagonista, catòlic fervorós, irònicament s'oblida dels dogmes religiosos i acudeix a allò que més conhort li ofereix: el record de la seua progenitora. I és que, no debades, el profeta Mahoma digué –segons la Sunna– que el paradís vertader es troba als peus de la mare. I és que l'avi del protagonista, potser, per què no?, també va obrir els ulls d'alguna manera en aquell darrer moment de la vida.

Marc Caballer Galcerà